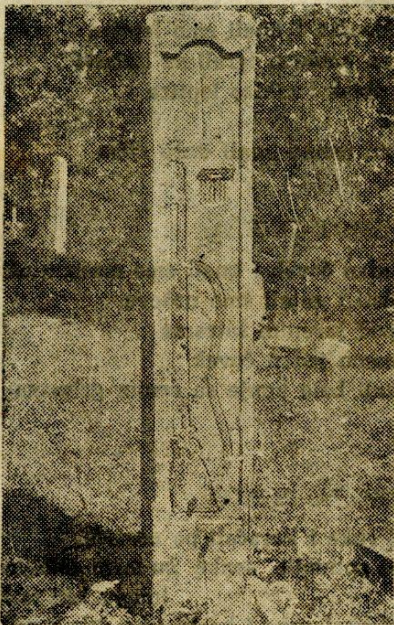

Platonova tri dijaloga:

IJON, GOZBA, FEDAR

Naša prevodilačka filozofska literatura obogaćena je još jednim prevodom, delom antičkog filozofa Platona, čija misao predstavlja vrh antičke idealističke refleksije. Prevod sadrži tri Platonova dijaloga. Fedar iako jednom prevodjen, tek je ovim prevodom postao potpuno dostupan čitaocu. Gozba je nekoliko puta prevodjena a Ijon sada prvi put. Za taj dijalog misli se da je najranije Platonovo delo. U njemu, kao i u dijalogu Teajtet, Platon ustaje protiv diletantizma u besedništvu i kritikuje senzualističku kritiku spo-

znaje, suprotstavljajući joj svoje učenje o spoznaji po kome misao, proricanje, poezija i stvaralaštvo proizilaze samo iz božanskog zanosa i nadahnuća. Pesnik ne stvara svesno, nego božanska snaga budi u njemu zanos za rad. Tako već u prvom svom delu, Platon idealistički zasniva svoju teoriju spoznaje. U ostalim dijalozima razvijaće te svoje prve postavke.

U Gozbi filozof u umetničkom obliku izlaže polemiku između Helena i Sokrata o suštini ljubavi. Po Sokratu ljubav je u stvari sredina između zlog i dobrog, ružnog i lepote, mudrosti. Ljubav je neprestana, neutoljiva stvaralačka strast i težnja kojom čovek dijalektički napreduje kroz stupnjeve saznanja, od pojedinačnog, telesnog, do najvišeg duhovnog saznanja filozofije. Ovdje se Platon i njegov učenik Aristotel razilaze. Po Platonu našu težnju za saznanjem vodi erotizam, dok Aristotel misli da poseban nagon razvija u nama potrebu za saznanjem i stvaralačkim radom, filozofiranjem.

Platon u ovom dijalogu daje svoje učenje o ideji lepog. (Njegove misli svuda izlaze Sokratu). Lepota oonka stvari čulnog sveta je prolazna a ideja lepog postoji večno. »Lepo uopšte« nikada ne postaje niti propada, ne podleže prolaznosti, jer je van prostora i vremena. Cilj filozofije i saznanja je da postigne onaj stepen, na kome će čovek moći da shvati da lepo kao ideja postoji večno. Tako je Platon zaključio: sve ideje su apsolutne, nepromenljive duhovne suštine, koje postoje u svetu ideja na čijem vrhu stoji ideja najvišeg dobra. Taj svet ideja je stvarno, istinsko biće, svet čulnih stvari samo je kopija, prototip apsolutnih ideja, on njima podražava i njihova je senka.

Ovaj dijalog ne možemo miomilići u proučavanju Platonove filozofije, jer on predstavlja osnovni izvor na kome neposredno možemo doći do suštine Platonovog filozofskog učenja uopšte. Pored toga, delo po svojoj umetničkoj formi predstavlja i jedno od najviših dostignuća stare grčke umetnosti i kulture.

Treći dijalog Fedar donosi nam religijsko-mitološki opis čovekove duše. Tu Platon počinje svoje učenje o besmrtnosti duše koje nastavlja u Fedonu. U oba ova dijaloga razvija svoje shvatanje sveta ideja.

Ovaj dijalog Platon je napisao u periodu kada je njegov rad dostigao vrhunac. Pored učenja o besmrtnosti duše, on u dijalogu daje svoju teoriju saznanja, definiciju dijalektike. On je nju idealistički odredio: dijalektika je samo metod koji služi samo čoveku da pravilno spaja i razdvaja pojmove, i da tako saznanjem donekle prodre u svet ideja. U dijalogu Fedar, Platon je pokušao da poveže antropološki i kosmološki stav antičke filozofske misli. On prvi put u obliku mita izlaže svoje misli o svetu ideja i teoriji sećanja — anamnese. Ovdje je Platon dao osnove svojoj filozofiji i duh Akademije koja se tada osnivala, samo je nastavio da razvija refleksije svoga velikog osnivača.

Na kraju, Platon je u Fedru kritikujući praznu sofističku veštinu govora, retorsku rutinu koja se ne drži istine ni moralne strane besede, istakao da se čovek samo filozofijom može obrazovati i tek tada postati pravi besednik, retor umetnik. Da bi ovo postigao čovek treba da se služi dijalektikom, pre svega da vešto zadaje pitanja i daje odgovore na njih. (Dijalektika i mit se ne odvajaju, ne isključuju). Ona je metod razgovora, polemike o idejama, tako je filozof Platon zaključio, shvativši dijalektiku idealistički. Ali, on je, može se reći prvi tražio i postavio zahtev istinitosti u besedništvu i

istakao da je dijalektički metod postupak kojim se dolazi do istine. Veliki Platon nije mogao ovo pitanje dijalektički da reši, već ga je zasnovao i rešavao u duhu celokupnog svog sistema, koji je bio i ostao jedan od vrhova antičke filozofske misli, i kao takav on i danas privlači.

Ova knjiga je došla u dobar čas za sve one koji se filozofijom bave i za nju interesuju. Odličan prevod i objašnjenja prevodioca omogućuju da najneposrednije upoznamo Platona na sopstvenim izvorima njegovim.

ŽIVOJIN NIKOLIĆ

Berba

*Kad zamirišu jagode,
kad proklijaju zazubice,
medved je okretniji od veverice.
Pesnicima se tada nazivaju medved
i ne zaziru od sekire.*

*Da nije nas medveda,
misle medvedi,
ljudi bi uobrazili
da su sve slasti na svetu
stvorene radi njih.*

*Medvedi su varvari,
misle ljudi,
od slasti će da se osile,
i mi ćemo na njih mumlati.
Ubijajmo medvede,
da spasemo jagode.
Jagode rajski mirišu,
a u svetom pismu sveci pišu
da su jagode naše.*

MILE STANKOVIĆ